

(Medicine Doctor) → Melanin Deficient; *FBI* (Foreign Bureau of Investigation) → Full Blooded Indian або Foreign Born Irish; *NASA* (National Aeronautics and Space Administration) → North American Street Ape; *FUBU* (американська торгова марка 'For Us, By Us') → Farmers Used to Buy/Beat Us.

Літерні скорочення іноді зазнають графічних змін (за фонетичним принципом), набуваючи вигляду звичайної лексичної одиниці. Прикладами такої трансформації можуть слугувати аббревіатура *TWE* (Third World European), що згодом була перетворена у *Tweety*; аббревіатура *YT* на позначення білої раси вимовляється 'White E'.

Американський етнофобізм-аббревіатура *JUBU*, який утворено від назви торгової марки одягу і вживається на позначення євреїв, свідчить, що подібні форматичні інновації можуть бути включені в подальші словотворчі процеси.

Варто зазначити, що деякі форми американських етнофобізмів бувають як аббревіатурами, так і акронімами, наприклад, *ROK* вимовляється 'are-oh-kay', коли він означає 'Republic of Korea', але як слово *Rock*, коли використовується для назви солдата корейської нації або корейця загалом.

Найменш продуктивним способом словотворення етнофобізмів є **зворотний словотвір**, який утворив 5 лексичних одиниць, або 0,19 % матеріалу дослідження. У результаті скорочення вихідного слова шляхом випущення того, що є чи вважається афіксом чи іншою складовою морфемою, утворилися наступні етнічні прізвиська – *Mocky* → *Mock*; *Cuffed* → *Cuff*; *Claipping* → *Clai*; *Shanty* → *Shant*; *Pecking* → *Peck*. Як свідчать наведені приклади, більшість зворотних формувань випускають суфікси, і тому відбувається процес „де-суфіксації” [Кобзар 1999, с. 57].

Серед американських етнофобізмів, які утворилися шляхом скорочення, є три лексичні одиниці *MLK*, *Ng*, *Ngr*, сформовані в результаті випущення голосних букв у графічній формі слів *milk*, *nigga*, *nigger*.

Таким чином, аналіз етнофобізмів, утворених шляхом скорочення, показав високу продуктивну активність аббревіації (107 лексичні одиниці, або 3,95 %) та акронімії (13 етнофобізми, або 0,48 % матеріалу дослідження), які відображають загальну тенденцію до раціоналізації мови.

З усього вищезазначеного можна зробити **висновок**, що значна кількість пейоративних етнономінацій, утворених шляхом усічення слова, є характерною для сучасного словотвору американського варіанта англійської мови.

Література

Андрусак Т.В. Англійські неологізми кінця ХХ століття як складова мовної картини світу / Т.В. Андрусак // Дис. ... канд. філол. наук. – Ужгород, 2002. – 223 с. Антонченко Т.М. Лінгвопрагматичні особливості функціонування етнонімів та етнофобізмів (на матеріалі амер. варіанта англійської мови) / Т.М. Антонченко // Вісник Київськ. лінгвіст. унів-ту. Сер. Філологія. – 1999. - №1. – С. 95-103. Бондаренко В.О. Фонетична структура інноваційних складних слів сучасної англійської мови (експериментально-фонетичне дослідження) / В.О. Бондаренко // Автореф. дис. ... канд. філол. наук: 10.02.04 / Київ. нац. ун-т ім. Т.Шевченка. – К., 2001. – 20 с. Гармаш О.Л. Роль формотвору у поповненні словникового складу англійської мови / О.Л. Гармаш // Вісн. Житомир. держ. ун-ту ім. І.Франка. – 2006. – № 27. – С. 125-130. Кобзар С.К. Основні тенденції словотвору сучасного американського варіанту англійської мови / С.К. Кобзар // Вісн. Житомир. держ. ун-ту ім. І.Франка. – 1999. – № 4. – С. 54-59. Левицький А.Е. Функціональний підхід до аналізу системи номінативних одиниць сучасної англійської мови / А.Е. Левицький // Вісник Харків. держ. ун-ту. Іноземна філологія на межі тисячоліть. – 2000. – № 471. – С. 137-143.

СТРОЧЕНКО Л.В.

(Одеський національний університет імені І.І. Мечникова)

ЛІНГВОКУЛЬТУРОЛОГІЧНИЙ АСПЕКТ ЛЕКСИКО-СЕМАНТИЧНОГО ПОЛЯ «КОШТОВНЕ КАМІННЯ» В АНГЛІЙСЬКІЙ МОВІ

Стаття присвячена дослідженню лексико-семантичного поля «коштовне каміння» в англійській мові. Аналіз проведено на базі декількох словників англійської мови. У статті проаналізовано номінативні одиниці із додатковими культурними значеннями та фразеологізми, до складу яких входять назви коштовного каміння.

Ключові слова: лексико-семантичне поле, лінгвокультурологія, номінативна одиниця, фразеологізм.

Строченко Л.В. Лингвокультурологический аспект лексико-семантического поля «драгоценные камни» в английском языке. Статья посвящена исследованию лексико-семантического поля «драгоценные камни» в английском языке. В статье проанализированы номинативные единицы с дополнительными культурными значениями и фразеологизмы, в состав которых входят названия драгоценных камней.

Ключевые слова: лексико-семантическое поле, лингвокультурология, номинативная единица, фразеологизм.

Strochenko L.V. Linguocultural Aspect of the Lexical Semantic Field “Precious Stones” in the English Language. The given article deals with the investigation of the lexical semantic field “precious stones” in the English language. The research has been done on the basis of several dictionaries of the English language. The nominative units with additional cultural meanings and fixed phrases containing the names of precious stones are being analyzed in the article.

Key words: lexical semantic field, linguistic culturology, nominative unit, fixed phrase.

У сучасному мовознавстві лексико-семантичне поле (далі – ЛСП) визначається як сукупність лексичних одиниць, які об'єднані спільністю змісту та відображають поняттєву, предметну або функціональну подібність позначуваних явищ [Селіванова 2006, с. 281].

У нашому випадку у ролі ідентифікатора досліджуваного поля виступає словосполучення “precious stone” («коштовне каміння»), що і є тією інтегральною ознакою (архісемою), за якою виділяються конституенти досліджуваного ЛСП – номінації дорогоцінного каміння – із загального лексичного масиву англійської мови.

Дослідники відзначають необхідність вивчення полів на трьох рівнях, а саме: власне семантичному, який утворюється, виходячи зі значень слів; мотиваційному, на якому одиниці ЛСП можуть розглядатися як «ретроспективно» (з точки зору моделей мотивації, що лягли в основу даних слів), так і «перспективно», тобто виходячи з особливостей даного поля як джерела семантичної та семантико-словотвірної деривації; а також на рівні культурної символіки, який продовжує перші два рівні дослідження полів [Березович 2004, с. 5].

Мета даного дослідження полягає у вивченні ЛСП «коштовне каміння» з точки зору культурної символіки, що передбачає виконання наступних завдань – розгляд фразеологічних зворотів, до складу яких входять назви дорогоцінного каміння, та аналіз інформації про номінації коштовного каміння у лінгвокраїнознавчих словниках.

Об'єктом дослідження є номінації коштовного каміння в англійській мові.

Предметом аналізу виступають культурологічні особливості конститuentів ЛСП «коштовне каміння» в англійській мові.

Матеріалом дослідження слугувала вибірка із фразеологічних та країнознавчих словників англійської мови.

Як слушно зауважує О.О. Селіванова, фразеологізми будь-якої мови є лінгвосеміотичним феноменом, формуючи особливу «підмову», в якій в усталеній формі зберігаються і транслюються уявлення етносу про світ [Селіванова 2006, с. 641].

За даними використаних у дослідженні словників була отримана і проаналізована вибірка, яка налічує 20 фразеологічних одиниць, до складу яких входять номінації 7 дорогоцінних мінералів, а саме: н.о. *diamond* (8 фразеологічних зворотів), *pearl* (6), *ruby* (2), *emerald* (1), *sapphire* (1), *jet* (1), *amber* (1).

Одним із завдань роботи є аналіз типів мотивації даних фразеологізмів, а також виявлення ознак коштовного каміння, що покладені в основу цієї мотивації. Традиційно фразеологізми розглядаються як знаки вторинної непрямой номінації, а серед типів переосмислення при фразеологічній номінації виділяють метафоричне (просте переосмислення) та метонімічне (складне переосмислення) [Кунин 1986, с. 124-129].

Згідно з даною класифікацією, більшість з проаналізованих фразеологічних одиниць утворені за допомогою метафоричного переосмислення, в основі якого лежить переважно така ознака каміння як його **коштовність**.

Так, “*to set something above rubies* – цінувати на вагу золота” дослівно позначає цінувати щось вище, ніж рубіни; “*cast pearls before swine* (розсунати перли перед свинями) – *to show or offer something special to someone who will not enjoy it or understand how valuable it is*” є біблеїзмом, в якому *перлини* позначають мудрі слова, істини тощо, які слухачі не можуть оцінити належним чином; “*Does the Queen wear pearls?* (відкрив Америку!) – *people use this question and others like it to answer to someone else's question when they want to emphasize that the answer to a question is clearly “yes”*, дослівно: «Чи носить королева перли?»). Як пояснює словник, це запитання передбачає відповідь «Звичайно, так!». На нашу думку, даний вислів підкреслює те, що коштовне каміння є невід'ємним атрибутом багатства.

Серед подібних прикладів відзначимо також наступні ідіоми: “*diamonds are forever* – *because they often represent marriage*”, дослівно: «діаманти – то назавжди», оскільки вони означають одруження; “*diamonds are a girl's best friend* (найкращі друзі дівчини – діаманти) – *if you are rich you do not have to worry about anything*”, в даному випадку мається на увазі, що багатій дівчині не варто турбуватися ні про що.

Такі ж фразеологічні одиниці, як “*a pearl of great price*” (дорогоцінна перлина), “*a diamond of the first water*” (діамант чистої води), “*a rough diamond / a diamond in the rough* – *used about someone who is not very polite or well educated but has good qualities*” (невідшліфований діамант) окрім актуалізації семи коштовності каміння, містять ще й оцінку позначуваних явищ, причому перші два звороти мають позитивне забарвлення, а останній (*a rough diamond*) має змішану оцінку (як позитивні, так і негативні оціночні компоненти значення) [Кунин 1986, с. 168].

Інші фразеологічні звороти, утворені за допомогою метафоричного переосмислення, базуються на таких ознаках коштовного каміння, як його **структура**: “*black diamonds* – *кам'яне вугілля*” – дослівно:

чорні діаманти, оскільки кристалічна структура вугілля є ідентичною структурі діаманта; **твердість**: “*diamond cut diamond* – *найшла коса на камінь*”, буквально – діамант ріже діамант (як відомо, діамант є найтвердішим мінералом у природі); **колір**: “*the amber nectar – beer*” (*янтарний напій – пиво*), “*black as jet*” (букв. *чорний як гагат*).

Лише одне з розглянутих сталих словосполучень утворене за допомогою метонімічного переосмислення: “*pearly king and queen – people chosen from certain London families who have the right, on certain special occasions, to wear clothes richly decorated with patterns of pearl buttons*” – *перламутрові король і королева* – так називають переможців конкурсу традиційного одягу вуличних торговців в лондонському Іст-Енді, оскільки їх одяг прикрашений величезною кількістю перламутрових гудзиків.

Таким чином, більшість фразеологічних зворотів, до складу яких входять назви коштовного каміння, базуються на метафоричній мотивації, в основі якої знаходяться такі ознаки, як коштовність, колір, структура та твердість мінералів.

Отже, відзначаємо, що в основі більшості з проаналізованих фразеологічних зворотів, на відміну від розглянутих прикладів вторинної номінації, що базуються на кольоропозначенні, лежить концептуальна ознака дорожності каміння. На нашу думку, це можна пояснити тим, що фразеологізми в узагальненому вигляді констатують риси людей чи явищ, дають їм *оцінку* та визначають спосіб дії, тобто дають *ціннісну* настанову поведінки.

Як вже зазначалося вище, культурологічний аспект вивчення лексико-семантичних полів передбачає розгляд слів, які мають додаткову культурну семантику, тобто культурно обумовлені значення.

Дана робота базується на матеріалі словників, які орієнтовані на розкриття певної культурної інформації про ту чи іншу номінативну одиницю, а саме: *Longman Dictionary of English Language and Culture*, лінгвокраїнознавчих словників Великої Британії, США, Австралії та Нової Зеландії.

Однією з особливостей першого із вищевказаних джерел є наявність культурологічних заміток (*Cultural Notes*), що спрямовані не тільки на розкриття значення слова, а й на опис його конотацій. Так, наприклад, у словниковому визначенні *діаманту* наводиться опис традиційного значення персня з даним камінням у англословному світі як символу заручин: “*diamond – in the US and UK, a man traditionally gives a diamond ring to a woman when he asks her to marry him, and this shows that they are engaged*”; у тлумаченні н.о. *бірюза* зазначається важливість цього мінералу в індіанському побуті: “*turquoise is often used in Native American jewellery*”.

Що ж стосується інших джерел дослідження, то вони, за визначенням авторів, є словниками із серії «мова і культура», що систематизовано описують культуру відповідних країн через мову та наводять скоріше загальні, аніж спеціалізовані відомості. Через національно-культурну семантику мовних одиниць такі словники дозволяють проникнути в культуру носіїв мови, в їх фонові знання, які обов'язково присутні у свідомості учасників комунікації та в значній мірі визначають смисл висловлювання [Томахин 1999, с. 5].

У лінгвокраїнознавчому словнику Великої Британії зафіксовані 14 реалій, до складу яких входять назви коштовного каміння.

Оскільки Велика Британія має багатовічні традиції монархії, у даному словнику зустрічаються, зокрема, назви діамантів, що прикрашають королівські регалії: “*Cullinan diamond, Great Star of Africa, Star of Africa*”.

На схожості за кольором базуються наступні номінації: “*Emerald Isle – Смарагдовий острів (Ірландія) – за яскраво-зеленим кольором рослинності, особливо трави*”, від якої утворено “*Emerald Isle Express – залізничний експрес з Лондона в Холіхед*”; “*ruby spaniel – порода кімнатних собак з червоно-коричневою окраскою*”.

Вищевказаний словник фіксує також і такі реалії, пов'язані з життям Великої Британії, як “*Diamond Sculls – щорічні змагання з греблі на Хенлейській регаті, а також приз переможцю цих змагань*”, “*Double Diamond – фірмова назва пива*”, “*Opal Fruits – фірмова назва фруктових цукерок*”.

Що ж стосується н.о. з національною символікою, до складу яких входять назви коштовного каміння, зафіксованих у лінгвокраїнознавчому словнику США, то за матеріалами даного джерела було проаналізовано 17 таких номінацій.

Однією з особливостей досліджуваного поля в американській культурі є те, що 8 номінацій коштовного каміння, поряд з назвами рослин та ін., є елементами символіки певних штатів, а саме: “*agate, sapphire – каміння-символи штату Монтана*”, “*aquamarine*” (Колорадо), “*blue agate*” (Небраска), “*fluorite*” (Іллінойс), “*garnet*” (Коннектикут), “*jade*” (Вайомінг), “*turquoise*” (Нью-Мексико).

Останній із зазначених мінералів – “*turquoise*” – є до того ж священним камінням у північноамериканських індіанців та часто використовується у їх прикрасах. Як відомо, штат Нью-

Мексико є другим після Аляски за чисельністю індіанського населення, тож не дивно, що саме бірюза є його символом.

Крім того, назви дорогоцінного каміння входять до складу таких офіційних топонімів, як “*Coral Gables – найпрестижніший район в Майамі*”, “*Diamond Head – гора вулканічного походження в районі Гонолулу*”, “*Pearl Harbor – військово-морська база США на Гавайських островах*”. Назви дорогоцінного каміння використовуються також і у неофіційних топонімах, так званих прізвиськах штатів: “*Gem State – прізвисько штату Айдахо. Вважалося, що Idaho в перекладі з мови індіанців означає «коштовне каміння». Помилковість цієї етимології доведена, але штат і далі рекламує себе як «штат-самоцвіт», а жителів називають Gem-Staters*”, “*Diamond State – прізвисько штату Делавер. Невеликий за розмірами, він відіграє велику роль в економіці країни*”; та інших назв: “*Diamond Center – неофіційна назва району ювелірних крамниць та майстерень в Нью-Йорку*”, “*Emerald Necklace – назва ланцюжка парків у Бостоні*”.

За даними лінгвокраїнознавчого словника Австралії та Нової Зеландії було проаналізовано 16 номінацій з національно-культурною семантикою.

Як відзначають укладачі даного лексикографічного джерела, для носія австралійської культури надзвичайно важливим є камінь *opal*, оскільки родовища Австралії дають до 90% світового видобутку опала; ювелірні прикраси з опала є найбільш популярними сувенірами з Австралії, хоча це каміння, на переконання австралійців, приносить нещастя. Подібну до цього роль у Новій Зеландії відіграє “*greenstone – нефрит, що видобувається на заході країни, високо цінується маорійцями та використовується ними для виготовлення прикрас та посуду*”.

У відповідному лінгвокраїнознавчому словникові зазначені також власні назви, до складу яких входять номінації коштовного каміння: *Coral Sea, Coral Sea Islands*.

Багато уваги автори словників приділяють і описові флори та фауни даних країн, яка, як відомо, значно відрізняється від тієї, що представлена в інших частинах світу (це так звані рослини-ендеміки та тварини-ендеміки). Серед таких номінацій виділяємо назви рослин, наприклад, “*coral tree – коралове декоративне дерево з яскравими червоними або жовтогарячими квітами*” та тварин: “*cat’s-eye – кошаче око – яскравий молюск, поширений у Новій Зеландії*”, “*coral snake – коралова змія – невелика отруйна змія червоного кольору з чорними та жовтими кільцями*” та ін. Слід відзначити, що дані назви мотивовані в основному схожістю зовнішнього вигляду (в більшості випадків – кольору) цих тварин і рослин та відповідного дорогоцінного каміння.

Яскравою особливістю проаналізованих номінацій є широке використання н.о. *coral* у вторинній номінації. Це пов’язане насамперед із тим, що біля берегів Австралії та Нової Зеландії знаходяться численні коралові рифи. Звідси і назва моря – *Coral Sea*, і групи островів у ньому – *Coral Sea Islands*, а також використання цієї номінації для позначення інших, схожих на дане коштовне каміння, об’єктів. Тобто вочевидь проявляє себе вплив онтологічного простору на формування етно-культурної специфіки картини світу, що притаманний певній людській спільноті. Жителі Австралії та Нової Зеландії стикаються із коралами значно частіше, ніж жителі інших регіонів. Відбиттям цієї особливості їх оточення є чисельні та різноманітні вторинні номінації, в яких задіяно саме н.о. *coral*.

Таким чином, аналіз досліджуваного ЛСП з точки зору культурної символіки показав, що н.о., які позначають коштовне каміння, беруть активну участь у вторинній номінації та входять до складу назв різноманітних реалій англосовітського світу. Використання певної номінації коштовного каміння обумовлене, насамперед, історичними (бірюза для США) та географічними особливостями даних країн (опал і корал для Австралії та Нової Зеландії).

Подальше дослідження ЛСП «коштовне каміння» є перспективним у плані вивчення особливостей його функціонування у художньому та публіцистичному мовленні.

Література

- Березович Е.Л. К этнолингвистической интерпретации семантических полей / Е.Л. Березович // Вопросы языкознания. – М.: Наука, 2004. – №6. – С. 3-24. Кунин А.В. Англо-русский фразеологический словарь / А.В. Кунин. – 4-е изд. – М.: Русский язык, 1984. – 944 с. Кунин А.В. Курс фразеологии современного английского языка / А.В. Кунин. – М.: Высшая школа, 1986. – 336 с. Селіванова О.О. Сучасна лінгвістика: термінологічна енциклопедія / О.О. Селіванова. – Полтава: Довкілля-К, 2006. – 716 с. Ощепкова В.В. Австралія і Нова Зеландія. Лінгвострановедческий словарь / В.В. Ощепкова. – М.: Рус. яз., 1998. – 216 с. Рум А.Р. Великобритания: Лінгвострановедческий словарь / А.Р. Рум. – М.: Рус. яз., 1999. – 560 с. Томахин Г.Д. США. Лінгвострановедческий словарь / Г.Д. Томахин. – М.: Рус. яз., 1999. – 576 с. Longman Idioms Dictionary. – Addison Wesley Longman Limited, 1998. – 398 p.